
ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Gurzhii T., Gurzhii A. Udoskonalennja zakonodavstva pro vidpovidal'nist' za administratyvni prostupky. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. № 5. S. 78-87. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2022\(124\)07](https://doi.org/10.31617/3.2022(124)07)

УДК 342.951

ГУРЖІЙ Тарас,

д. ю. н., професор, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0002-3348-8298
t.gurzhii@knute.edu.ua

DOI: 10.31617/3.2022(124)07

GURZHII Taras,

Doctor of Science (Law), Professor
Head of the Department of Administrative, Financial and Information Law
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3348-8298
t.gurzhii@knute.edu.ua

ГУРЖІЙ Анна,

к. ю. н., доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0001-5757-592X
a.gurzhii@knute.edu.ua

GURZHII Anna,

PhD (Law), Associate Professor
Associate Professor at Department of Administrative, Financial and Information Law
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
ORCID: 0000-0001-5757-592X
a.gurzhii@knute.edu.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ

Вступ. Безперервний розвиток політичної, правової та економічної сфер суспільного й державного життя зумовлює необхідність удосконалення правових засад адміністративної відповідальності як основного засобу їхньої правової охорони. У світлі цього постає потреба реформування законодавства України щодо відповідальності за адміністративні проступки, що передусім вимагає розроблення надійного теоретичного підґрунтя для системних законодавчих змін і перетворень.

Проблема. Сучасний стан правового регулювання відповідальності за адміністративні проступки характеризується концептуальною застарілістю, еkleктичністю змісту, вадами юридичної

IMPROVEMENT OF LEGISLATION ON LIABILITY FOR ADMINISTRATIVE OFFENSES

Introduction. The continuous development of political, legal and economic spheres of social and state life determines the need to improve the legal grounds of administrative responsibility as the main means of their legal protection. In light of this, there is a need to reform the legislation of Ukraine on liability for administrative offenses, which, in turn, requires the development of a reliable theoretical basis for systemic legislative changes and transformations.

Problem. The current state of legal regulation of responsibility for administrative offenses is characterized by conceptual obsolescence, eclecticism of content, defects in legal technique, the presence

---

© Гуржій Т., Гуржій А., 2022

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Внесок авторів є рівнозначним.

техніки, наявністю численних дублювань і прогалів, невідповідністю сучасним соціально-економічним умовам. Ці недоліки істотно знижують ефективність застосування окремих адміністративно-деліктних норм та інституту адміністративної відповідальності загалом.

Метою статті є висвітлення недоліків законодавства України про відповідальність за адміністративні проступки та окреслення перспективних напрямів його вдосконалення.

Методи. У статті використані методи наукових досліджень: абстрагування, дедукції, аналізу, синтезу, а також формально-логічний, історико-правовий та логіко-юридичний.

Результати. Проаналізовано основні положення законодавства України про адміністративні проступки. Висвітлено його загальні недоліки, а також вади змісту конкретних адміністративно-деліктних норм. Констатовано необхідність усунення наявних недоліків у ході реформування вітчизняного адміністративно-деліктного законодавства.

Висновки. Основними напрямами розвитку вітчизняного законодавства про адміністративні проступки є: кодифікація всіх норм про відповідальність за адміністративні проступки в єдиному законодавчому акті, орієнтованому на протидію деліктності в сфері публічного адміністрування, закріплення процесуальних функцій і повноважень виключно за суб'єктами публічної адміністрації і судами, оптимізація системи адміністративних стягнень та приведення їх у відповідність до сучасних соціально-економічних реалій.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, адміністративний проступок, кваліфікація адміністративних правопорушень, провадження у справах про адміністративні правопорушення.

JEL Classification: K23.

Конфлікт інтересів: Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що один з авторів не працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Вступ. Уже багато десятиліть питання відповідальності за адміністративні проступки перебувають у центрі загальної уваги: жоден інший правовий аспект адміністративного примусу не досліджується настільки прискіпливо, не дискутується настільки жваво та не набуває настільки широкого резонансу. Однак, попри всю гостроту цих питань та численні спроби їхнього вирішення, сучасний стан правового регулювання адміністративно-деліктних відносин є дуже далеким від оптимального.

Проблема. За загальним визнанням, вітчизняне адміністративно-деліктне законодавство характеризується концептуальною застарілістю,

of numerous duplications and gaps, inconsistency with modern socio-economic conditions. These shortcomings significantly reduce the effectiveness of the application of separate administrative-delict norms and the institution of administrative responsibility as a whole.

The aim of the article is to highlight the shortcomings of the legislation of Ukraine on liability for administrative offenses and outlining prospective directions for its improvement.

Methods. The article uses methods of abstraction, deduction, analysis, synthesis, as well as formal-logical, historical-legal and logical-legal methods of scientific research.

Results. The main provisions of the legislation of Ukraine on administrative offenses are analyzed. Its general problems, as well as shortcomings of specific administrative-delict norms, are highlighted. The need for solving these problems in the course of reforming the domestic administrative-tort legislation was noted.

Conclusions. The main directions of the development of domestic legislation on administrative offenses are: codification of all norms on liability for administrative offenses into a single legislative act aimed at countering torts in the field of public administration; assigning procedural functions and powers exclusively to public administration bodies and courts; optimization of the system of administrative penalties and bringing them into line with modern socio-economic realities.

Keywords: administrative responsibility, administrative offense, administrative misdemeanor, qualification of administrative offenses, proceedings in cases on administrative offenses.

еклектичністю змісту, вадами юридичної техніки, наявністю численних дублювань і прогалин, невідповідністю сучасним соціально-економічним умовам [1, с. 171–172; 2, с. 92–98; 1, с. 125–127]. Ще в середині 2000-х рр. стало очевидним, що постійне внесення змін і доповнень до нього (передусім це стосується наявного КУпАП) не дає бажаних результатів і не перетворює інститут відповідальності за адміністративні проступки на дієвий механізм забезпечення правопорядку в суспільстві [3, с. 127].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на велике суспільне значення проблематики адміністративної відповідальності, вона традиційно перебуває в центрі уваги вітчизняних правників. Її дослідженню присвячено наукові праці А. Берлача, І. Голосніченка, В. Колпакова, О. Кузьменко, О. Остапенка, О. Панасюк, О. Стрельченко [4–12] та ін. Разом з тим мусимо констатувати, що широке коло проблем, пов'язаних з правовим регулюванням відповідальності за адміністративні проступки, наразі лишається невирішеним. Це вкрай негативно відбивається на практиці виявлення, припинення й кваліфікації правопорушень, розгляду відповідних адміністративних справ, складання процесуальних документів, здійснення процесуальних дій, прийняття та виконання процесуальних рішень. Такий стан справ зумовлює доцільність окремого дослідження, спрямованого на вдосконалення правових засад відповідальності за адміністративні проступки.

Мета цієї статті полягає у висвітленні недоліків законодавства України про відповідальність за адміністративні проступки та окресленні перспективних напрямів його вдосконалення.

Методи. Під час написання статті використано оптимальну для досягнення мети дослідження сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема метод абстрагування дав змогу зосередитись на висвітленні найактуальніших питань відповідальності за адміністративні проступки. Завдяки методу дедукції на основі знань про загальний стан і тенденції розвитку інституту адміністративної відповідальності окреслено перспективні напрями його вдосконалення. Індуктивний метод дав змогу виявити системні недоліки правового регулювання адміністративно-деліктних відносин. Метод аналізу використаний під час розкриття змісту окремих адміністративно-деліктних норм. Із застосуванням методу синтезу визначено пріоритетні напрями розвитку законодавства про відповідальність за адміністративні проступки. У ході написання статті також використано формально-логічний, історико-правовий і логіко-юридичний методи наукових досліджень.

Результати дослідження. Кодекс України про адміністративні правопорушення викликає справедливі нарікання з боку фахівців, які вказують, що він мало відповідає новій адміністративній ідеології, втрачає своє значення як інструмент забезпечення законності й потребує кардинального оновлення [13, с. 248–251].

Фактично він є продуктом віджилої етатичної системи, у якій правові відносини формувалися за принципом «заборонено все, що не дозволено законом», а втручання держави в усі сфери суспільного буття, прав і свобод людини було нормою. Вітчизняний КУпАП орієнтований на тотальний примус, заборони, каральні санкції як основний спосіб вирішення продовольчої, господарської, житлової, енергетичної та інших проблем. Кількість адміністративно-деліктних норм збільшується з року в рік. Якщо на момент прийняття КУпАП у 1984 р. Особлива частина КУпАП складалась із 172 статей, та зараз таких статей нараховується понад 450.

Як наслідок, КУпАП містить значну кількість надуманих адміністративно-правових заборон: заборону на виготовлення або зберігання самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього виробництва (ст. 176 КУпАП); на проживання без реєстрації (ст. 197 КУпАП); відповідальність за поширення неправдивих чуток (ст. 173-1 КУпАП) та низка інших [14].

Але це далеко не найпринциповіший недолік чинного КУпАП.

Дискусійність назви. Очевидно, що вітчизняний КУпАП передбачає відповідальність не за будь-які адміністративні правопорушення, а лише за ті з них, що тягнуть за собою адміністративні стягнення (як відомо, таку властивість мають виключно адміністративні проступки). Відповідальність за інші види адміністративних правопорушень регулюється Кодексом адміністративного судочинства України, статутами і положеннями про дисципліну та іншими нормативними актами. Дія КУпАП на них не поширюється. За таких умов постановка питання про невідповідність назви й змісту чинного КУпАП є цілком логічною.

Через зазначених причин важко погодитись з ототожненням понять «адміністративне правопорушення» та «адміністративний проступок», котре є у ст. 9 КУпАП.

Значна частина передбачених КУпАП проступків жодним чином *не стосуються сфери публічного адміністрування*, по суті вони не мають адміністративного характеру. Досить часто проступки посягають не на адміністративноправові, а на інші юридичні відносини (цивільно-правові, фінансові, трудові тощо). Вирішення відповідних справ також не завжди належить до компетенції органів публічної адміністрації.

Прикладом може слугувати проступок, відповідальність за який передбачена ст. 51 КУпАП «Дрібне викрадення чужого майна». По-перше, він посягає на приватну власність особи, а не на адміністративні правовідносини. По-друге, вирішення відповідної юридичної справи належить до компетенції судів загальної юрисдикції, що не входять до складу публічної адміністрації.

Попри явно не управлінський (а отже й неадміністративний) характер таких правопорушень, значна кількість учених наголошує на необхідності їхнього законодавчого відмежування від суто адміністративних проступків (тобто тих, що здійснюються у сфері публічного адміністрування та підпорядковані органам публічної влади).

Невиправдане розширення кола джерел адміністративно-деліктного права. Відповідно до ст. 2 КУпАП законодавство України про адміністративні правопорушення складається з самого КУпАП, з законів України та Митного Кодексу. Подібний підхід до побудови законодавства про адміністративну відповідальність є умовою виникнення колізій, котрі фактично дискредитують законодавця і дезорієнтують правозастосовника.

Прикладом може слугувати суперечність положень КУпАП та Митного кодексу України: ст. 38 КУпАП встановлює загальне правило, відповідно до якого адміністративне стягнення за правопорушення може бути накладене не пізніше як через 2 місяці з дня вчинення правопорушення, а за триваючого правопорушення – 2 місяці з дня його виявлення [2]. Натомість ст. 467 МК України встановлює 6-місячний строк для накладення стягнень за адміністративні правопорушення, втім відповідний строк обчислюється тільки з дня виявлення правопорушення [15].

З огляду на зазначене існує необхідність законодавчого закріплення безумовного пріоритету загальних положень КУпАП над усіма іншими нормативними актами, що передбачають адміністративну відповідальність.

Покладення деяких процесуальних повноважень на приватних суб'єктів. Так, відповідно до ст. 255 КУпАП власник підприємства (установи, організації) або уповноважений ним орган може складати протокол про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 51 КУпАП «Дрібне розкрадання державного або колективного майна» та ст. 179 КУпАП «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві» [2].

Зазначена норма є «спадком» радянської доби, коли всі підприємства, установи та організації були неодмінними складовими апарату держави. Але зараз ситуація докорінно змінилась. Величезна кількість підприємств, установ та організацій перебуває у приватній і колективній власності. Надання їх власникам права складати адміністративний протокол (і тим самим – порушувати адміністративну справу) суперечить основоположним принципам адміністративного права.

Невідповідність штрафних санкцій адміністративно-деліктних норм сучасним соціально-економічним умовам. З початку існування КУпАП і протягом тривалого часу розмір передбачених ним штрафів обчислювався у визначених грошових сумах: по-перше, у рублях,

потім у карбованцях. В умовах гіперінфляції тогочасна система штрафів стала неефективною, оскільки потребувала докорінних змін мало не кожного місяця. Це зумовило перехід на іншу систему, за якою сума штрафів вираховувалась із затвердженого мінімального розміру заробітної плати, а згодом – з неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Ідея такого кроку зрозуміла – досягти стабільного балансу між штрафними санкціями та доходами населення. Підвищення доходів автоматично мало б тягнути збільшення розміру штрафів і навпаки.

Але на практиці все сталося по-іншому. Через різноманітні політичні, соціальні та економічні фактори зв'язок між реальними доходами населення та величиною неоподаткованого мінімуму доходів громадян втрачено. Розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян не змінювався від моменту його встановлення у гривнях (Указ Президента України «Про грошову реформу в Україні» від 25.08.1996 р. № 762/96). Сьогодні, як і чверть століття тому, він становить 17 гривень [16]. Реальні ж доходи населення за зазначений період зросли у декілька разів.

З кожним роком система адміністративно-деліктних штрафів дедалі більше втрачала свій превентивний та виховний вплив. Адже протягом тривалого часу вона не піддавалася системному, комплексному переглядові. Як наслідок, санкції деяких адміністративно-деліктних норм передбачають штраф у розмірі від 1.7 грн. (див. напр.: ст. 134 КУпАП) [13]. І це до того ж, що розмір збитків, заподіяних адміністративним проступком, іноді в десятки та навіть сотні разів перевищує зазначену суму.

Численні недоліки вітчизняного адміністративно-деліктного законодавства свідчать про необхідність його докорінного реформування, що об'єктивно назріло й давно вже не викликає заперечень.

У адміністративно-правовій науці висувуються найрізноманітніші концепції оновлення законодавства про адміністративну відповідальність. Деякі вчені пропонують йти шляхом європейських країн, які не мають єдиного кодифікованого акту, що встановлював би відповідальність за адміністративні проступки. Відповідальність за адміністративні делікти у цих країнах передбачено галузевими законами (у сфері екології, ветеринарії, транспорту, промисловості). Прибічники такого підходу пропонують декодифікувати чинний КУпАП і «розпорошити» склади адміністративних проступків по багатьох законах, які регулюють відносини у окремих сферах державного й соціального життя [17, с. 143].

Погодитись з цим поглядом досить важко. Декодифікація вітчизняного законодавства про адміністративну відповідальність значно ускладнить процес правозастосування. Адже достатньо багато суб'єктів

адміністративної юрисдикції вирішують справи не в одній сфері державного та суспільного життя, а одразу в декількох.

Приміром, судді розглядають справи про проступки, передбачені усіма розділами Особливої частини КУпАП. Тож у своїй діяльності замість одного кодексу їм доведеться звертатись до надзвичайно широкого переліку галузевих законів.

Крім того, одразу виникне проблема систематизації загальних положень адміністративно-деліктного права, а також процесуальних норм, якими регламентується провадження у справах про адміністративні проступки. Очевидно, що їх декодифікувати неможливо.

Та й чи варто це робити? Чи сприятиме зазначений крок безпомилковій кваліфікації адміністративних проступків і оперативному провадженню у справі? Уявляється, що ні. Але майже напевно – значно ускладнить процес порушення та вирішення справи.

Загалом відсутність у деяких розвинутих країнах кодифікованого законодавства про адміністративну відповідальність навряд чи можна однозначно віднести до розряду позитивних явищ. Навпаки, у цьому аспекті здобутки вітчизняної юриспруденції видаються вагомішими. Невипадково у науковому світі панує думка, згідно з якою кодифікація є вищою формою систематизації законодавства, найпрогресивнішим шляхом розвитку законотворчості.

Інша група правників відстоює абсолютно протилежну позицію, наголошуючи на необхідності повної кодифікації адміністративно-деліктного законодавства. Увесь масив норм, що закріплюють склади адміністративних проступків, пропонується об'єднати в одному кодексі. Означений підхід є крайністю іншого характеру.

Адже, по-перше, диспозиції адміністративно-деліктних норм, передбачених окремими законами України, часто розкриваються в інших положеннях цих же законів. «Розводити» відповідні норми за різними нормативно-правовими актами нераціонально – це значно ускладнить процес правозастосування. Об'єднати всі положення в єдину статтю кодексу також неможливо, оскільки одна така стаття може займати декілька сторінок.

Так, ч. 3 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» встановлює відповідальність за антиконкурентні дії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Об'єктивна сторона цього проступку відображена у ст. 15 Закону, що має 11 частин. Те саме стосується відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання (ч. 1 ст. 50 Закону про захист економічної конкуренції). Один тільки перелік заборонених узгоджених дій займає більше сторінки (ст. 6). Ще кілька сторінок відводиться на перерахування винятків з правила, яке забороняє узгоджені дії (ст. 7–10).

Загалом ідея абсолютної кодифікації законодавства про адміністративну відповідальність виглядає до певної міри утопічною. Єдино можливим наслідком її реалізації може бути неймовірно об'ємний, багатотомний нормативний акт (кодекс), користування яким буде досить нелегкою справою. Тим більше, що з подальшим розвитком суспільних відносин кількість адміністративно-деліктних заборон неодмінно зростатиме, а обсяг кодексу – дедалі збільшуватиметься.

Висновки. Сучасний стан правового регулювання відповідальності за адміністративні проступки характеризується наявністю низки системних недоліків, що істотно знижують його якість та ефективність. Це й еkleктичність його джерел, і надмірна широта його предмету, й термінологічна невизначеність, і недоліки змісту адміністративно-деліктних норм, і неефективність окремих адміністративних стягнень, і низка інших. На наш погляд першочерговими кроками в напрямі їхнього усунення мають стати: кодифікації всіх норм про відповідальність за адміністративні проступки в єдиному законодавчому акті – Кодексі України про адміністративні проступки; винесення за межі адміністративно-правового регулювання правопорушень приватно-правового та кримінально-правового характеру; закріплення процесуальних функцій і повноважень виключно за суб'єктами публічної адміністрації й судами; приведення видів і розмірів адміністративних стягнень відповідно до соціально-економічних реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деякі аспекти реформування законодавства про адміністративну відповідальність. *Право і Безпека*. 2009. № 1. С. 171-176.
2. Гуржій Т. Правове регулювання адміністративно-деліктних відносин: перспективи розвитку. *Вісник прокуратури*. № 8 (86). 2008. С. 92-99.
3. Банчук О. А. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.
4. Безклубий І., Андрушко П., Берлач А. та ін. Відповідальність у публічному праві. Монографія. Київ: Грамота, 2014. 496 с.
5. Стефанюк В., Голосніченко І., Михеєнко М. Інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб: проблеми теорії та практики. *Право України*. 1999. № 9. С. 6-9.
6. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком-інтер, 2004. 528 с.
7. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (*Адміністративно-деліктне право*): навч. посіб. Київ: Юрінком-інтер, 2008. 256 с.
8. Колпаков В. К., Гордєєв В. В. Склад адміністративного проступку. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 44 с.
9. Кузьменко О. В., Пастух І. Д., Волох О. К. та ін. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навчальний посібник. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 412 с.
10. Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина). Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.

11. Панасюк О. В. Джерела адміністративно-деліктного права України: становлення та сучасний стан. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2020. №2 (12). С. 83-93.
12. Стрельченко О. Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. №3. С. 137-143.
13. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен. Київ, 2005. 582 с.
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
15. Митний кодекс України від 13.03.2012р. № 4495-17. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1175.
16. Про грошову реформу в Україні: Указ Президента України від 25.08.1996р. № 762/96. *Голос України від 28.08.1996 р.* № 159.
17. Банчук О. Концепція Кодексу України про адміністративні проступки стала предметом обговорення. *Право України*. 2006. №7. С. 142-145.

REFERENCES

1. Dejaki aspekty reformuvannja zakonodavstva pro administratyvnu vidpovidal'nist' [Some aspects of reforming the legislation on administrative responsibility]. *Pravo i Bezpeka – Law and Security*. 2009, 1, 171-176 [in Ukrainian].
2. Gurzhij, T. (2008). Pravove reguljuvannja administratyvno-deliktnyh vidnosyn: perspektyvy rozvytku [Legal regulation of administrative-delict relations: prospects for development]. *Visnyk prokuratury – Bulletin of the Prosecutor's Office*, 8 (86), 92-99 [in Ukrainian].
3. Banchuk, A. O. (2007). Administratyvne deliktne zakonodavstvo: zarubizhnyj dosvid ta propozycii' reformuvannja v Ukraini [Administrative tort law: foreign experience and proposals for reform in Ukraine]. Kyi'v: Knygy dlja biznesu [in Ukrainian].
4. Bezklubyj, I., Andrushko, P., & Berlach, A. (et al.). (2014). Vidpovial'nist' u publichnomu pravi [Liability in public law]. Kyi'v. Gramota [in Ukrainian].
5. Stefanjuk, V., Golosnichenko, I., & Myhejenko, M. (1999). Instytut administratyvnoi' vidpovidal'nosti jurydychnyh osib: problemy teorii' ta praktyky [Institute of administrative responsibility of legal entities: problems of theory and practice]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 9, 6-9 [in Ukrainian].
6. Kolpakov, V. K. (2004). Administratyvno-deliktnyj pravovyj fenomen [Administrative-delict legal phenomenon]. Kyi'v: Jurinkom-inter [in Ukrainian].
7. Kolpakov, V. K. (2008). Administratyvna vidpovidal'nist' [Administrative responsibility] *Administratyvno-deliktne pravo: navchal'nyj posibnyk – Administrative-delict law: a study guide*. Kyi'v: Jurinkom-inter [in Ukrainian].
8. Kolpakov, V. K., & Gordjejev, V. V. (2011). Sklad administratyvnogo prostupku [Corpus delicti of an administrative offense]. Chernivci: Chernivec'kyj nac. un-t [in Ukrainian].
9. Kuz'menko, O. V., Pastuh, I. D., & Voloh, O. K. (et al.). (2016). Administratyvna vidpovidal'nist' ta provadzhennja v spravah pro administratyvni pravoporushennja: navchal'nyj posibnyk [Administrative responsibility and proceedings in cases of administrative offenses: a study guide]. Kyi'v: Nac. akad. vnutr. cprav [in Ukrainian].
10. Ostapenko, O. I., Kovaliv, M. V., & Jesimov, S. S. (et al.). (2021). Administratyvne pravo Ukrainy (zagal'na chastyna) [Administrative law of Ukraine (general part)]. L'viv: SPOLOM [in Ukrainian].
11. Panasjuk, O. V. (2020). Dzherela administratyvno-deliktного права Ukrainy: stanovlennja ta suchasnyj stan [Sources of administrative and tort law of Ukraine:

- formation and current state. *Visnyk penitenciarnoi' asociacii' Ukrai'ny – Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 2 (12), 83-93 [in Ukrainian].
12. Strel'chenko, O. G. (2012). *Specyfika prostupku jak skladovoi' chastyny administratyvnogo deliktu* [The specifics of a misdemeanor as a component of an administrative delict]. *Pravo i suspil'stvo – Law and society*, 3, 137-143 [in Ukrainian].
  13. Kolpakov, V. K. (2005). *Administratyvno-deliktnyj pravovyj fenomen* [Administrative-delict legal phenomenon]. Kyi'v [in Ukrainian].
  14. *Kodeks Ukrai'ny pro administratyvni pravoporushennja* [Code of Ukraine on administrative offenses]. *Vidomosti Verhovnoi' Rady URSR – Information of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR*, (1984), 51, Article 1122. [in Ukrainian].
  15. *Mytnyj kodeks Ukrai'ny vid 13.03.2012r. №4495-17* [Customs Code of Ukraine dated March 13, 2012. №4495-17]. *Oficijnyj visnyk Ukrai'ny – Official herald of Ukraine*, (2012), 32, Article 1175 [in Ukrainian].
  16. *Pro groshovu reformu v Ukrai'ni: Ukaz Prezydenta Ukrai'ny vid 25.08.1996r.* [On monetary reform in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated August 25, 1996. № 762/96]. *Golos Ukrai'ny vid 28.08.1996 r. № 762/96 – Voice of Ukraine from August 28, 1996.* [in Ukrainian].
  17. Banchuk, O. (2006). *Koncepcija Kodeksu Ukrai'ny pro administratyvni prostupky stala predmetom obgovorennja* [The concept of the Code of Ukraine on administrative offenses became the subject of discussion]. *Pravo Ukrai'ny – Law of Ukraine*, 7, 142-145 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 08.10.2022.

Прийнято до друку 11.10.2022.

Опубліковано онлайн 26.10.2022.